מחשבת קצרה על הדף

הרב יחזקאל הרטמן

SHORT MACHSHAVA ON THE DAF

עבודה זרה עג

עניין: ביטול היתר

רמב"ן

לחומרא. ולי נראה דהתירא לגו איסורא לאו משום דראשון[858] ראשון בטל, דלא אשכחן ביטול בהיתר, לפי שאין אדם עשוי לבטלו אלא אדרבא[859] מוסיף הוא עליו והולך, וכיון דהתירא לגו איסורא לא בטיל ראשון ראשון בשאר איסורין מותר, וכדאמרי' בעלמא[860] במבטל איסור אי לא) לכתחילה[861] דבשוגג מותר, אלא דאומרא[862] הוא[863] ביין נסך שאף בהיתר[864] מרובה שנפל לאיסור מועט אוסר כיון שאין בו שיעור ששים לבטל אותו בשעה[865] ראשונה, ומיהו בשאינו מינו בטל שהרי בטל בטעמו. ומדברי הר"מ הספרדי

חתם סופר

כיה עיין וק"ל. כה דכתב כרי"ן [סד"ה ודחינן] נסס (רמב"ן) [רמב"ם] דאין דרך היתר לבתבטל, וכ"כ כרי"ן ס"פ כמודר מן הירק [נדרים נ"ט ע"א ד"ה ועד כאן] ע"ש, לא מלאתי סברת להסניר הדבר, אך רמז כוה בקרא, דכרי כל ביטול באיסורין מאמרי רבים להטות נפקא וכתם כתיב לא תהיה אחרי רבים לרעות, פירוש שבהיתר לא יעשה איסור רפה).

שערי יושר שער ג' פט"ו

נכוונת דברי הק' לפף דמה"ת לא מניעו שחציות המיעוט מעכב את דין הניטול דכל דבריס התלוים שאינם נטלים הוא מדרבנן, אבל היתר לגבי איסור תלוי מה"ת בדעת האדם, כיון שלפי דעת נ"ל אין אדם עשוי לבטל היתר לגבי איסור, שההיתר הוא מה שרוצה לכל תשמישי בני אדם והאיסור הוא שניעו רצוי להשתמשות ותשוב מיעוט זה של היתר יותר מן רוב האיסור, ונכה"ג לא אמרה תורה אחרי רבים להטות, לפף שנכמות רבה האיסור על ההיתר אבל בהיכות המיעוט הוא מרובה מן הרוב, שמיעוט זה היכת הרבה השתמשות ורוב היכת מיעוט השתמשות, לכן נכה"ג אם יבטל את ההיתר נרגון ונכונה בתוך רוב האיסור הוא בטל, ומשו"ה מסיק וכדאמרי' בעלמא כשבטל איסור לשוגג מותר, כלומר דניטול היתר לגבי איסור הוא להיפוך מן ביטול איסור בתוך היתר, דהתם מניעו רק בשוגג והיתר לגבי איסור לא מניעו שיתבטל בשוגג, ורק נמצי לפשר לחשכוחי ניטול היתר לגבי איסור. כשלעל"ד נכוונת דברי הק' — וזה דבר חדש גם"ד, כי כשרלה העלימו עין מזה כל גדולי האחרונים — ולפי"ז נראה ברור דמש"כ הר"ן בסוגיא דבבל דבדרים דהיתירא לא בטיל ומשו דאין ההיתר דרכו להתבטל הוא עפ"י שיטת הרמב"ן ז"ל שהביא הרשב"א בתוה"ב שהבאתי. וכן מפורש בר"ן בתס' ע"ז בפי השוכר בהלכותי' לדף שם"ה ע"ב שמסיק שם, בטעמא דמילתא דהיתירא לגו איסורא לא בטיל, בזה"ל, היינו טעמא שהאיסור עשוי להתבטל ולא ההיתר עכ"ל. ודברי הר"ן הלו הם הם דברי הרמב"ן שהביא הרשב"א בתוה"ב, וכברלה דעת הרשב"א בוטה לדברי שהרי כתב שמעא ואין כן דעת הרמב"ן ז"ל ולא העיר כלום על דברי:

בני יששכר חודש אדר מאמר ב' דרוש ז'

אם כן למה תהיה כזאת שלפעמים תתבטל חתיכת איסור בהיתר והוא נאכל עפ"י התורה, כגון שנתבטל בששים, או יבש ביבש ברוב, אבל תדע שהוא ממחשבות הצור תם, הוא ית"ש יודע אשר הניצוץ הטמון באותה חתיכה האסורה ביחוד יכול להתברר על ידינו, הנה ית"ש מזמין שתפול החתיכה האסורה הזאת לתוך ההיתר ותתבטל, ואכול יאכלו אותה עפ"י התורה ותתברר הניצוץ הזה, וכן תתבונן **ועתה** מהראוי לך להתבונן, כיון שהדבר הזה הוא מאת הש"י שהוא מזמין הדבר האיסור שיתערב ברוב היתר בכדי שיהיה ניתר באכילה כי יודע הש"י שזה הוא מכלל הבירור הנמסר לישראל, ואם כן מצוה הוא בדוקא שיאכל ישראל החתיכה ההוא ולא יחמיר, כענין שאמרו רז"ל גדול הנהנה מיגיעו

SPONSORED LZ"N
AHARON BEN YAAKOV SHALOM • LEAH BAS YITZHAK